

HiCat. I, 146).

Escober cogn.; *escobera* 'desembussadora', 1336 (supra); suposo que d'aquí ve el motiu d'*escobe(r)s* que donen la gent d'Esterrí (Pol, *Aneu*, 31) als d'Unarre, al·ludint, encara més que a un ofici que fessin, a la quantitat de bàlec que es veu cobrint tota aquesta vall. L'encarregat d'escombrar una església es deia *escobaler* com consta en un cartulari en pergamí de c. 1135 en un estatut de la Col·legiata de St. Joan de Perpinyà «sacrista et junior monachus qui, una cum diacono et *scobalerio* --- res sacras custodiant» (RLR LVI, 186). *Escobat* 'indret on hi ha molta ginesta' (hi ha un ~) (Tavascan i Esterrí de Cardós). *Escobilla* = *escobrim* en doc. rossell. de 1321 (*InuLC*, s.v. *lòpia*): «pusquen pentre e fondre e esarenar tota aquella carrassa o lópis de mena de plom que és romàs --- e<n> lo loc on són les dites lópies e *escobiles* --- tot l'argent que exirà de les dites lópies e *escobrim*» 1321.

Correspon a l'oc. ant. *escobilha* «balayures, immondices» (PSW), probablement d'un *SCOPĪLIA* plural d'un *SCOPĪLE; amb pron. oriental *escubiya* reduït a *escubia* 'agranadures del gra perdut en els molins' ja en un doc. de la zona barcelonina, del S. XIV «negun senyor de mulins no gos consentir que *escubia* se prena en los mulins seus» (BABL XI, 310). +*Escobal* 'vessant cobert de bàlecs' (Pallerols del C.). *Escoball*. *Escobament*. *Escobàs*. *Escobet*. *Escobil*. *Escovilló* [Lab. 1839] (pres del fr. *écouvillon*, i per tant el *DFa*. ho escriu amb -v; el cast. *escobillon* 1843 és també pres del francès).

¹ Oc. ant. *escobar* id. (PSW III, 173, § 2, llgd. segle XIII); no sé si per mera comparació exagerada de la idea d'«escombrar, agranar, allisar brutalment» (cf. ll. VERRERE 'escombrar' > 'saquejar', cat. BARREJAR), o si per què s'usés alguna fibra vegetal de planta semblant a la ginesta; potser més aviat es partí de la idea de 'batre a l'era amb batolles (que podien ser de bàlecs gruixuts) o flagell' d'on 'flagellar'.

Escobenc, V. *escoa* *Escobertes*, V. *cobertes* (COBRIR) *Escobilla*, *escobilló*, V. *escoba* *Escoblejada*, *escoblejar*, V. *cobla* *Escobre*, V. *escarpra* *Escocada*, *escocar*, -cat, V. *coca* *Escocarar*, V. *cóquera* *Escocell*, *escocellaire*, *escocellera*, *escocellera*, V. *LleuresC*, 351-2.

ESCÒCIA, 'motllura', pres del ll. *scōtia* id., i aquest, del gr. *σχοτλα* 'fosquedat', 'espècie de gotera', derivat de *σκότος* 'tenebres'. □ I.^a doc.: 1839, Lab.

Escoconar, V. *escorcollar* *Escocotar*, V. *escotar*

ESCODA, 'eina de picar la pedra o foradar-la', mot comú amb el cast. i port. *escoda* i oc. mod. *escoudo*, d'origen incert; com que el verb *escodar* 'treballar amb una eina així' deu ser tan antic com el nom i sembla haver-se aplicat, també des del principi, a batre

pellis amb una eina a manera d'escoda, i el cast. *escodar* s'ha dit també per 'sacsejar el banyam els animals cornuts per llevar-se'n les pelleriques', potser *escoda* es deriva d'aquest verb i aquest podria venir del ll. EXCŪTĒRE 'sacsejar', 'arrencar', 'desfer-se d'alguna cosa sacsejant-la'. □ I.^a doc.: *escoda* 1330 (i potser 1260); *scota* fi S. XI a l'Alt Aragó; *escodar* i *escodat*, referent a pells, 1284, referent a pedra, 1507.

El *DAG*. en cita, amb context, un ex. de l'any 1410, *AlcM* n'hi afegeix d'altres del S. XV i diu que «ja surt la forma *escoda* en un doc. de 1260 de StaColoma de Q.»: fa estrany que no doni context i desconfiem una mica (l'arxiver JSegura enviava molt i no sempre datat ni entès amb gaire crítica). No és dada inversemblant, perquè en català n'hi ha de no gaire més tard; vegeu-ne un de 1331 que citaré amb context a LLO-SAR (Serra Vilaró, *Pinós i Mataplana* III, 13); a l'*InuLC*: «dega redre les moles e ls marteyls e les *escodes* e altres asines dels ditz molins» 1330 altres 3 fins a 1455 (s.v. *escoda*); a l'article *martell*: «deu martells, entre *codes* e martells de obrar péra» (on potser hi ha un lapsus de còpia per *scodes*); «*ascodes* --- per aquells qui iran a Tortosa trencar la pica de las fons --- dues *ascodas* moleras», doc. de Barcelona, any 1432 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 224). Onofre Pou, en el capítol *De la Paret y vocables de edificar*: «la *escoda*: malleus acutus» (*ThPu.*, 4); JMarc i L. d'Aversó (81.5) porten *escoda*, sense definir-lo, rimant amb *o* tancada.

En fi en el Cartulari de Fanlo (111), en un doc. que hom data de «fi S. XI»: ¹ «de ferramentis de illa petrerera <'pedrera'>: una maza grande bona, uno axato, uno perpalo grande, duos capo-martellos, una *scota*, sex pikos de alkata, duos scopellos». La conservació de la -r-, aquí i en el navarrès *escota* (*DACEsp.*), és normal.

En castellà no es documenta fins a 1495 (dicc. de Nebrija). No tinc dades sobre l'antiguitat del port. *escoda* (*escodo* sembla ser errada de M.L.). En llengua d'oc no n'hi ha a l'Edat Mitjana, però avui és ⁴⁰ *escoudo* f. «marteau de carrier; smille, outil de maçon» que recull el *TdF* amb cites de felibres, el provençal A. Crousillat (nat a Salon, N. de Marsella) i d'A. Langlade, que era de l'Erau.

En la llengua moderna continua essent mot ben conegut, si fa no fa a tot el Princ., i pronunciat amb *ó* tancada (no tinc notícies val., manca en Escrig 1851, Ros, Sanelo); en el CpTarr., Montoliu defineix «bastó de dues puntes, més petit que el pic, per a foradar: l'usen els minadors» (BDC VI, 43); a la Vall Ferrera definien «maça de ferro» (Tor, 1932); a la vall del Flamicell «martell de dos pics» entre les eines dels enforadors (Violant, *BCEC* XLVII, 24). A Eivissa crec que ha ampliat un poc el significat i s'ha tornat una eina d'ús més difós: «zapapico» defineix PzCabr., ⁵⁵ en parla Castelló en una de les seves *Rondalles* (p. 57); citaré el context a prop. de *mitjans*, *MIG*), i a mi mateix, a Sant Vicent de la Cala, ja em parlaren d'uns que «duien aixades, *askòdas* ---» i no sé quines altres eines (1963). Els civissencs diuen, doncs, *escoda*, com pertot; men. *escoda* i *escodada* 'golpe de escoda' Fe-